

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus X. De Denuntiationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

in secundo. Nam in hoc opponi potest exceptio à quolibet in quantum suâ interest, se ut particularem tangi, ut patet ex casu hujus c. ubi Abbas excepit contra Cardinalem, quod ejus inquisitio specialiter tangebatur Abbatem, sic Innocent. in cit. c. n. 2.

§. 13.

Qualiter puniendum sit crimen, per viam inquisitionis probatum?

206 **Q**uestio est, qualiter puniri debeat crimen, viâ inquisitionis deprehensum, & probatum, si sit tale, propter quod quis deponeretur, si de illo criminaliter fuisset accusatus & convictus? ante resolut. nota, distinguendum esse inter *crimina depositione digna*; nam quædam, etiam post peractam pœnitentiam, impediunt executionem ordinis, & retentionem beneficii; quædam quæ non impediunt, licet æquè, ac illa sint depositione digna. *Prioris exempla sunt*: homicidium voluntarium, & injustum; beneficii acquisitio simoniaca &c. *posterioris autem*, adulterium, furtum, perjurium, falsum testimonium; nam hæc post peractam pœnitentiam, si notoria non sint, nec in judicio probata per testes, non impediunt usum ordinis suscepti, aut alterius susceptionem; quibus positus:

207 **R.** et si in casu proposito par pœna, secundum jus civile, infligatur; de jure tamen Canonico, quoad impositionem pœna, solum idem observari, quod in casu factæ ac probatæ accusationis criminalis, quando delictum est tale, ut etiam peractâ pœnitentiâ impediatur usum ordinis, vel beneficii retentionem; sic Alexander III. in c. *Inquisitionis*. 2. r. h. t. ibi: *quo casu* (nimirum si crimen sit tale) *erit, sicut in accusationis judicio, procedendum*. Si autem sit crimen depositione quidem dignum, sed non impediens, etiam post pœnitentiam peractam, usum ordinis suscepti, vel beneficii retentionem, arbitrio, & discretioni Judicis pœna relinquatur, ut eam, secundum merita, & qualitatem excessus, moderetur, ut in terminis loquitur textus. Unde non rectè concludit Gonzalez in cit. c. *Inquisitionis* n. 6. dicens: crimen probatum per inquisitionem, regulariter, pœnâ ordinariâ puniri, nisi impediatur ordinis executionem; nam textus alatus id relinquit moderationi judicantis; & ideo Barbosa in cit. idem. c. n. 1. & 4. contrarium tenet, ut & Pirhing h. t. n. 8. di-

cens: regulariter, esse pœnam arbitrariam, & ordinariâ mitiorem.

ARTICULUS X.

De Denuntiationibus.

Hoc articulo agendum erit de tertia par. 208
te Rubricæ hujus tituli, nimirum de denuntiationibus. *Denuntiatio*, in genere, est alicujus criminis apud superiorem legitime facta delatio, vel manifestatio; ita Sylvester. V. *Denuntiatio* n. 1. Hæc triplex est, *Charitativa, Canonica, judicialis*. Alii tamen dicunt denuntiationem esse solum duplicem, *charitativam*, seu pœnitentialem, quâ crimen defertur ad Prælatum, ut Patrem, & tantquam singularem personam, ut in secreto corrigat; ac *judicialem*, quâ crimen defertur ad superiorem, tantquam personam publicam, sive Judicem. Illa tendit ad *privatam emendationem*; ista, ad *vindictam publicam*, seu punitionem criminis, quo communitas læsa est, vel etiam alius privatus, cui pro injuria, vel reali; vel personali satisfaciendum est. Et quia etiam secundum præscriptum Sacrorum Canonum denuntiatio fieri potest vel charitative, vel judicialiter, ideo *denuntiatio canonica*, cum utraq; coincidit.

Denuntiatio charitativa alia est *Evan-* 209
gelica; alia *Canonica*, in quantum directe tendit ad bonum delati; alia *Regularis*. Evangelica est alicujus criminis apud superiorem delatio, facta secundum legem Evangelicam; cujus finis est pœnitentia, & correctio peccatoris; & in ea hic ordo servatur, ut delinquens primum privatim (*intra te, & ipsum*) corripatur, seu moneatur etiam sapius; secundo, si se non emendet, monetur coram uno, vel altero teste; tertio, si adhuc maneat contumax, denuntietur Ecclesiæ, seu Judici Ecclesiastico; sed semper, binâ eâ monitione prævia c. *si peccaverint*. 2. q. 1.

Denuntiatio Canonica dicitur, cum de- 210
latio criminis fit, prout à sacris canonibus præscribitur; fit vel *generaliter*, & publice, & ex hoc fine, ut non committatur delictum v. g. *ne indignus eligatur*, vel *instruatur*; aut si commissum, *ne continuetur*, v. g. ne qui cum impedimento dirimente contraxerunt matrimonium, in eo perseverent; vel *specialiter*, seu privatim, quæ fit per eum, cujus interest, habere bonum Prælatum, seu administratorem, aut subditum; ut si post

post binam monitionem, non sit corrigibilis ab officio & beneficio removeatur. Hujus fit mentio c. 1. de offic. Custod. ibi: *si autem indomitus permanserit, Archidiaconus, Episcopo denuntiando, provideat, ut indecente ejecto aptus domo Dei constituatur Minister; & c. Licet.* 3 1. de Simon. Et hæc delatio, si fiat causâ emendandi proximum, ad *charitativam* pertinet; si causâ puniendi delatum, ad *judicialem*.

211 Regularis denique denuntiatio dicitur, quæ fit secundum varias constitutiones Religiosorum, & in ea proceditur simpliciter, ac de plano, nec contra eam appellari potest c. *Ad nostram.* 3. sed de hac in præsens ex professo non agimus; sicut nec de charitativa, quam tractant morales Theologi in præceptis secundæ tabulæ. Pauca tantum subjungimus: his præmissis:

212 Quæres 1. An denuntiatio charitativa sit sub præcepto? Affirmativam communiter sequuntur Doctores ex illo Christi, si peccaverit in te frater tuus & c. ibi: *si te non audierit, dic Ecclesie.* Hoc præceptum tantummodo esse affirmativum docet Escob. Theol. mor. l. 49. c. 17. n. 295. ac proinde non obligare, nisi in certis circumstantiis. Hæc autem potissimum istæ sunt. 1. ut proximus sit in gravi necessitate spirituali. 2. ut ei possimus subvenire absque gravi nostro, nostrorumque incommodo 3. ut speretur fructus. 4. ut hanc denuntiationem exigat necessitas proximi, aliter non juvandi minori damno fama.

213 Quæres 2. an ex præcepto, denuntiationem charitativam, præcedere debeat correctio fraterna? Ante resolutionem notandum *correctionem* proximi, duplicem esse, *fraternam*, & *judicalem*: hæc non potest fieri, nisi à superiore potestatem jurisdictionis habente; illa fieri potest à Patre in filium, à Superiore in subditum, & e contra. *Judicialis* spectat commune bonum, & eorum, qui per alterius peccatum scandalizantur; *fraterna* verò, per se spectat bonum proximi, de hac in præsentia gemus; eamque præceptam esse patet ex Ecclesiast. 19. *corripe amicum, corripe fratrem;* & expressè in c. *tam sacerdotes.* 24. q. 3. Ordinem fraternæ correctionis ita proponit Christus Matth. 19. *si peccaverit in te* (id est te sciente) *frater tuus, corripe eum inter te, & ipsam solum.* *Quod si te non audierit, induces testes, unum, vel duos; si illos non audit, dices Ecclesie; si Ecclesiam non audit, sit tibi sicut Ethnicus*

& publicanus. Ex quo vides hunc ordinem charitatis in corrigendo proximum constitutum. 1. ut peccantem admoneas secretò; deinde, si secreta correctio non proficit, testes adhibeas, unum, vel duos. 3. quòd si non audierit, dicas Ecclesie; his præmissis:

Quæstio est, an hic ordo servandus sit 214 ex præcepto, consequenter denuntiationi charitativæ locus non sit, correctione illâ non præmissâ? Hanc correctionem non esse de præcepto plures docent apud Escobar. Theol. mor. l. 49. c. 17. D. 52. n. 328. quia præcepta Christi non videntur generalia, sed sunt tantum de injuria corrigenti facta, in qua secreta correctio vix videtur habere locum, quin illâ omisâ possit procedere ad denuntiationem. Sed

Re. 1. servandam sub præcepto naturali, 215 & divino seclusâ cessione juris famæ. Ipsa enim natura dicit corrigendum esse proximum cum minori damno famæ, & honoris, quo potest. Unde si absque testium inductione corrigi valeat, ipsa natura dicit, ut sic correctio fiat: & si unicus testis sufficit, cur duo sunt adducendi? Et sic definitur videtur ab Innocent. III. in c. *novis.* 13. de Jud. ubi Pontifex, postquam refert, Regem Angliæ contra Regem Franciæ processisse secundum regulam Evangelicam, ac tandem, cum nihil profecerit, dixisse Ecclesiæ, subjungit: *quomodo nos, qui sumus ad regimen universalis Ecclesiæ supernâ dispositione vocati, mandatum divinum non possumus exaudire? ut non procedamus secundum formam ipsius;* nisi forsitan ipse coram nobis, vel legato nostro, sufficientem in contrarium rationem ostendat. c. *Cum ex injuncto* 12. de hæret. & Alex. III. c. *Licet Heli* de Simonia.

Re. 2. quòd per illa verba Christi non 216 inducatur *novum præceptum*, quod ex ipsa naturæ lege non oriatur; illud ipsum tamen præceptum naturæ, obscurius traditum, clarius explicetur à Christo. sic Escobar. n. 329. Ex nullo enim capite ostendi potest, speciali præcepto, Christum id voluisse imponere, ut clarius constabat ex sequentibus. Ex hoc etiam patet ad rationem contrariam. Primum enim negatur, præcepta Christi non esse generalia, ut patet in iis, quæ proprie illius sunt: ut *diligite inimicos vestros; benefacite his, qui oderunt vos.* Deinde dato, quòd id procederet de præceptis Christi, quæ non sunt mera explicatio jam præceptorum jure naturali; secus tamen est, de oppo-

oppositis, ut patet in eo quod habetur Marth. 18. ubi dicitur: *quacunq; fieri nobis volumus, alteri faciamus*; hoc enim est præceptum juris naturalis, & citato loco à Christo *universaliter* traditum.

217 Denique ex hoc, quod Matth. 19. (ubi præcipitur denunciatio faciendâ Ecclesiâ, si proximus illam privatam correctionem non audierit) dicatur, *si peccaverit in te frater tuus*, non rectè sequitur, præceptum loqui solum de casu, quo *injuria corrigenti facta* est. Contrarium enim constat ex fine, qui est *emendatio proximi*, obtinenda saltem vigilantia Ecclesiâ, tanquam piæ matris, ubi non juvant mitiora; hæc autem necessitas est non tantum, ubi peccator in fratrem, seu proximum; sed etiam cum proximus est in gravi periculo salutis ex delictis etiam non contra tertium. Et ideo illud: *si peccaverit in te*, rectius communiter exponitur, *si peccaverit te sciente*.

218 Quæres 3. an possit quis cedere juri suo, quod habet, ut denunciari non possit, non præmissâ correctione fraternâ? Loquimur de illis casibus, ubi cæteroquin urget præceptum naturale, ac divinum, defectum proximi non denunciandi Superiori, vel tanquam Patri, vel tanquam Judici, non præmissâ correctione fraternâ. Nam hanc non esse in quovis casu denuntiationi, ex præcepto etiam naturali, præmittendam, dicemus in seq. quo prænotato: ad quæstionem propositam negativè respondet Philiarthus, & Lorca apud Escobar cit. n. 331. quia præceptum non tantum attendit bonum famæ proximi, sed maxime etiam charitatis, & correctionis, ut quam optime fiat, cum conservatione pacis, & quietis, ac evitacione rixarum, quæ oriri possunt, ex occultorum defectuum manifestatione. Huic autem juri nemo privatus cedere potest.

219 Sed affirmativa omnino tenenda est; ita Sanchez l. 6. dec. c. 18. Castropal. p. 1. tr. 6. D. 3. p. 9. n. 2. Petrus Ledesma, & alii cum Escob. n. 333. Ratio est 1. quia si subditus propriam culpam suo Prælati aperiret, laudabiliter ageret; ergo etiam laudabiliter ageret, qui id facit de ejus consensu. 2. si subditus aliunde famam perdidisset apud Prælatum, alius id sciens posset ejus delictum, in simili materia commissum, aperire Superiori sine occulta correctione prævia; ergo etiam potest, si subditus famam suam nolit conservari apud Superio-

Tom. 7.

rem, sed alteri det facultatem, ut Superiori peccatum manifestet. 3. licet ex pœnitentis voluntate, illius delicta ex recto fine manifestentur, quæ accepta sunt in confessione, tamen salvatur, seu non læditur finis præcepti de sigillo, qui est non tantum conservatio famæ proximi, sed etiam facilitas sacramenti, & rectus illius usus; ergo etiam licet ex subditi voluntate illius delicta, extra confessionem accepta, manifestentur Superiori, tamen non læditur finis præcepti de correctione fraterna, esto sit conservatio famæ proximi, & bonum ipsius correctionis.

Confirmatur; quia hæc cessio de facto 220 fit in Societate JESU ex ejus constitutionibus, quas non licet ullo disputandi, vel ullo indagandæ veritatis quæsita colore directè, vel indirectè impugnare; tum quia à Paulo III. & Julio III. totum Societatis institutum fuit approbatum, & confirmatum, & in eo omnes constitutiones, præfertim, quæ contradictionem patiebantur; tum quia Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino* sub excommunicatione prohibet, hanc Instituti impugnationem, & cujusvis constitutionis; tum quia idem Gregorius damnavit libellum cujusdam, qui hanc constitutionem de cessione juris impugnavit.

Et hoc colliges omnino ex præcepto 221 esse servandum hunc correctionis ordinem, nisi corrigendus liberè cedat juri suo. Ubi verò cedit, deferentem subditi culpam ad Superiorem non peccare, esto correctionem occultam non præmittat, modo id non faciat ex alio fine, quàm in ordine ad quem illa cessio fit. Norandum tamen haud quam tum aliquem conservandæ famæ cedere, cum certum non est, per Prælatum ita bene obtineri finem correctionis, ac emendationis, ac per inferiorem: ut notat Castropalaus cit. p. 1. n. 9. Idem, si dubium sit, censeat Escob. cit. n. 333. cum Sanch. l. 6. dec. c. 18. n. 47. Unde in his delationibus cautissimum esse decet, ne fiant ex passione; ut certitudo, saltem moralis, habeatur de consecutione finis potius obtinenda per Prælatum, quàm occultam correctionem per inferiorem; id quod regulariter rectius fit, per Superiorem, Dei vices gerentem, præfertim, cum subditus non erret, sequendo ductum Superioris, ubi non est manifestè peccatum.

Ad rationem contrariam R. ex recto 222

F

usu

usu juris, quod quis obtinet ex tali cessione ad denuntiandum Superiori ut Patri delictum subditi, nec lædi charitatem, nec rixarum nasci occasionem; cum finis directè quaesitus in tali denuntiatione nihil omnino importet aliud, quàm bonum ejus, ut reducat in viam rectam à paterna directione, ubi declinaverit in semitas pravas, ab iis ad aliam non æquè bene avocandus.

223 *Quæres 4.* An quodlibet peccatum proximi, quantumvis occultum, omisâ correctione secretâ possit charitativè denuntiari ad Prælatum? Supponimus in hac quaestione 1. casum, quo speratur peccantem melius corrigendum per Superiorem, ac per occultam correctionem; deinde quaestionem fieri de peccato proximi, aliunde, quàm in foro sacramenti poenitentia cognito. 3. de denuntiatione, solum ex fine debito, ut jam præmissum est. 4. ubi necessitas proximi exigens eam denuntiationem præponderat jacturæ famæ apud Superiorem; quo posito. *R.* in dato casu licere talem denuntiationem, suppositâ cessione juris; quia potest alius ex subditi voluntate licitè facere, quod ipse licitè facturus erat per se; his præmissis:

224 Dubitatur 1. an licita sit *quoad eos*, qui in hoc juri famæ non cesserunt? Negativam tenet Porca, Petr. Ledesma, Navarrus, & Petr. Navarra apud Escobar dub. 54. n. 335. quia sic est læsio famæ; affirmant autem (si fiat Superiori, ut Patri) Suar. de Char. D. 8. f. 6. n. 17. & tom. 4. de Relig. l. 10. c. 9. & 10. Castropal. p. 1. tr. 6. D. 3. p. 10. n. 3. *R.* in iis, qui magis sui juris sunt, quàm Religiosi, non licere, quia non potest præsumi, illos sic melius esse corrigendos; excipe nisi certò major fructus speretur; in hoc enim posteriori casu, non censeretur subditus rationabiliter invitus, ad majorem animæ fructum, si adsit securitas in aliis non nociturum; sic Escobar n. 337. In Religiosis verò, qui non ita sunt sui juris, amplectitur Escobar sententiam affirmativam. Ego tamen puto (non suppositâ cessione juris) non licere etiam in illis, nisi sub priori limitatione. Quia reverà maximum periculum est, plurimorum malorum, seclusis illis limitationibus, ut patet consideranti varios eventus ex ejusmodi delationibus.

225 Dubitatur 2. an immediatus Superior graviter peccet, qui mediato Superiori aperit delictum grave sui subditi, quod ipse, sine

tali manifestatione corrigere potest? si accepit ex denuntiatione sibi facta ut Patri non peccare graviter censet probabile Escobar n. 341. quia revelare delictum proximi etiam grave uni, vel duobus viris gravibus, qui magis prodesse, quàm obesse possint, esto fiat ex levitate, vel loquacitate, non est grave peccatum, juxta probabilem sententiam, de qua alibi: ergo à fortiori licebit, si id fiat ex recto fine. Hoc etiam probabile censet Castropal. cit. p. 11. n. 7. sic illi. Coeterum judico probabilius, non posse id fieri sine gravi peccato; quia talis manifestatio delicti, & amissio famæ non habet paternæ delationis finem, qui est lucrum fratris, cum absque illa Superior immediatus eum possit lucrari. Sic etiam censet Escob. Castropal. ac Mendo in staterna opin. benign. dissert. 1. q. 16. Unde ad rationem sententiæ oppositæ, judico etiam in antecedenti tenendum oppositum seclusâ necessitate ad finem denuntiationis, ut bene probat, esto non decernat, Mendo cit. n. 196. Nam tale delictum manifestare aliis, præsertim viris gravibus, graviter minuit famam alterius; ergo ubi bonum proximi sine hoc obtineri potest, injustè in materia gravi læditur.

Dices, in Societate JESU, Superior immediatus, mediato licitè aperit defectum subditi ad se delatum; ergo id ex se illicitum non est. ant. pat. Nam in Congreg. 6. decret. 33. dicitur: *potest etiam unus Superior dicere rem sic delatam, & notam, alteri Superiori ejusdem delati.* *R.* 1. à Societate, in qua est cessio juris famæ, non fieri argumentum ad alios status, in quibus non est talis cessio. *R.* 2. in eodem decreto apponi conditionem hanc: *quando res ita postulaverit, ad finem paternæ delationis;* sed in dato casu id non contingit: ergo; & ideo etiam in eadem Congr. 6. decret. 6. & de manifestatione delicti c. 15. p. 2. in Ordinat. Gener. dicitur: *sine urgenti necessitate, & magna utilitate, nemini esse crimen delati revelandum.*

Præterea not. 1. quando peccatum est *publicum*, sive cedat, sive non cedat in damnum aliorum, posse denuntiari absque correctione prævia; nam cum eo casu læsa sit Respublica propter scandalum, & malum exemplum, in delinquente etiam emendato remanet obligatio ad satisfactionem publicam, ad quam ordinatur denuntiatio; ergo non sufficit sola correctio *secreta*

creta, sic Navarra. 2. de restitut. c. 4. n. 177. sed hoc limita. 1. ut non procedat, nisi peccatum sit ita publicum notorietate facti, ut nullâ tergiversatione celari possit; secus enim, esto sit probabile, & aliquâ labore infamiâ, non est eo ipso necessariò denuntiandum, si privatâ correctione satisfieri possit illi scandalo; ita Sanch. l. 6. consil. c. 2. d. 5. n. 2. Limita 2. ut non procedat in casu, quo nondum adest præceptum Superioris, ut denuntietur; ac speratur aliâ viâ rectior correctio proximi etiam ad satisfactionem publico debitam, ratione scandali. Nam tali casu cessat finis denuntiationis, qui est vel emendatio proximi, vel satisfactio publica minori damno famæ procurata.

228 Not. 2. si crimen sit *secretum*, & contra bonum publicum (prout foret in casu proditoris, infectionis hæreticæ &c.) statim posse denuntiarî omisâ monitione, vel correctione secretâ, nisi denuntiaturus certissimè nosset omne malum impendens monitione, vel correctione secretâ, efficaciter impediri. Nam in tali casu propter maximum periculum boni publici, bonum famæ privatorum, bono communi præferendum est; sed quia vix sperari potest hic effectus ex sola monitione, vel correctione secreta, regulariter id non credendum est; ita communis cum Sanch. cit. n. 5. consequenter denuntiandum crimen.

229 Not. 3. inter crimina, quæ dicuntur *occulta*, distinguendum esse; nam quædam sunt *omnino occulta*, & *improbabilia*; quædam autem *occulta*, sed tamen *probabilia*. Quando crimen sic est *occultum*, ut tamen sit *probabile*, censet Sanchez cit. n. 8. posse denuntiarî Judici, ut *Judici*, ut puniat; sed circa hoc vide dicenda à n. 234. Quando autem est *omnino occultum*, censet esse denuntiandum solum ei, qui potest prodesse, non obesse; consequenter Judici solum *ut Patri*, qui remedium adhibeat, colligens id ex D. Augustino relato in c. *Hoc videtur* 2. q. 5. limitans tamen ad solum casum, quo sic fieri posset remedium; secus judicat cum Soto l. 5. de Just. q. 6. a. 2. posse denuntiarî Judici, quâ *rali*, addendo simul, *se id probare non posse*, sed ipsius esse, ex officio providere, & inquirere, dum crimen nocet bono communi; si autem personæ privatæ, posse aperire huic, & hanc *Judici*, ut *Judici*. In hac porro materia videtur meritò distinguendum tam inter crimen omnino occultum,

& improbableem, quàm non probabile, quod *nocet soli peccanti*; & id quod *nocet etiâ alteri*. Nam hæc distinctione positâ non eadem de utroque sententia dari aut potest, aut debet, ut patebit infra à n. 234.

Dubitatur 3. an denuntiatio *charitativa* liceat de delicto jam emendato? *Quæstio* est, an si proximus de delicto jam sit omnino emendatus possit Prælato, *ut Patri*, adhuc illud deferri, ut delinquens hac ratione securior existat à recidiva? affirmant Richard. Gabr. Rosella, & alii apud Escob. dub. 57. n. 346. nimirum, ut pericula, & occasiones relabendi tollantur: negant Sotus, Sà, Valentia, Sanch. l. 6. dec. c. 18. n. 49. quia si bonum famæ posset alicui auferri *ob solam majorem securitatem, ne relabatur*; possent etiam auferri alia bona temporalia, ut securior sit ab abusu: hoc non licet; ergo nec illud. Deinde subditi plurimi faciunt famam suam apud Prælatum, & agrius ferunt apud illum infamari propter dependentiam ab illo, quàm apud socios: ergo ob solam illam securitatem non licet, sic illi.

31. si certò constet, fratrem esse emendatum, nec adsit probabile periculum relabendi, non posse aperiri Superiori, sine subditi consensu, secluso alio malo, quod ex priori facto redundaret in tertium; hoc suadet ratio allata pro sententia negante; sic Escob. cit. n. 348. & complures apud P. Mendo in *statera*, dissert. 1. q. 17. n. 197. id etiam intelligentes de Societate JESU; quorum sententiam vocat Mendo n. 200. verissimam; hinc n. 205. addit, nec percessionem famæ, in regulis expressam, ullo modo intelligi *crimen occultum, jam emendatum, sine periculo relapsus*; finis enim cessationis, ait Mendo, non est quomodocunque humilitas &c. sed ut conjuncta cum fine cessationis, qui est *spiritualis profectus in correctione à Superiore præstanda consistens*; hic autem finis cessat in dato casu; ergo; sic ille. Huic addit, quòd Religiosi Societatis, qui juri famæ cesserunt ad finem denuntiationis paternæ, in ordine ad hoc se habeant, sicut alii, qui juri famæ non cesserunt.

32. 2. cessationem famæ, quæ fit in aliqua religione ad paternam denuntiationem, non extendi ad hunc casum. Unde nec in Societate licet denuntiare subditum Superiori ut Patri, si certò constet, esse correctum, nec probabile esse periculum relapsus, & absit malum tertio, quod aliter

emendari non possit. Suadetur ex eadem ratione, & tener Escobar loco cit. qui ait, eo casu cessare finem, ob quem quis consensit, delicta sua superioribus deferri per quemvis, qui extra confessionem accepit. Hinc addit Mendo cit. n. 206. in Societate eam esse praxin, ut culpæ occultæ, jam emendatæ, non propalentur Superiori, quod omnino firmum, sanctumque esse debet, & oppositum omnino illicitum, & contra justitiam, severè puniri, sic ille, num. autem 208. ait, si dubites, an emendatio facta sit? adhuc non posse deferri Superiori, nisi delictum sit in damnum tertii, vel communitatis.

233 R. 3. si proximus periculum probabile subeat relabendi, nisi peccatum ejus antecedens Superiori manifestetur, manifestari debere, nisi minori damno famæ impediri possit. Tunc enim id exigit spirituale bonum proximi. Vocatur autem *probabile periculum*, quando proximus ita occasionibus est innodatus peccandi, ut (moraliter loquendo) judicetur casurus, nisi ab illis divertatur, ut bene exponit Escob. loc. cit. Nam de alio periculo *remoto* non est curandum, cum omnibus ex naturæ fragilitate tale insit. Ad quæstionem autem, *quando proximus censetur emendatus?* respondet Mendo cit. n. 207. id variis modis cognosci. 1. si, post delictum, scis confessum, sacræque synaxi refectum. 2. si poenitens ipse significet, se ex animo poenitere. 3. si occasio culpæ nequit moraliter iterari, aut adeo rata est, quæ timeri prudenter non debeat &c.

234 Dubitatur 4. an denuntiatio criminis *occulti*, sed solum peccanti nocentis, licita sit prætermisâ monitione, vel correctione fraternâ? Cum ex dictis constet, denuntiationem delicti alieni (ubi ex obligatione faciendâ est, aut ubi ad certum finem denuntiatio paterna licitè fieri potest) nihilominus fieri debere, quanto minori famæ damno fieri potest, non tantum in casu, quo crimen est omnino occultum, & improbabile; sed etiam occultum, & probabile, quando crimen est in damnum solius peccantis, ac emendatio ejus inter te, & ipsum obtineri non potest monitione secretâ, rectè infertur denuntiationi præmittendam esse unius, vel alterius testis præsentiam. Ratio est, quia tunc præceptum naturale subintrat, & ordo Evangelicus; ut *prius, quàm denuntietur proximus, fiat mo-*

nitio coram uno, vel duobus testibus. Nam aliàs tali casu (crimen denuntiando superiori, ut Patri) non fieret, quanto minori damno famæ potest. Ex hoc sequitur, quamdiu per monitionem secretam obtineri potest emendatio proximi, ad paternam denuntiationem non procedi posse, quando crimen est omnino occultum, soli peccanti noxium; ita Sanch. cit. d. 6. n. 1. dixi, quando est *soli peccanti noxium*; nam si tertio noceat, quid agendum, ex dictis constat, & patebit etiam ex dicendis infra. Dixi secundo, *si per monitionem secretam emendatio potest obtineri*, nimirum juxta dicta supr. ut non pendeat in futurum.

Potissima quæstio est, an crimen omni- 235
no occultum, quod in nullius, nisi peccantis damnum cedit *ex obligatione* denuntiandum sit Superiori ut Patri in casu, quo non juvat secreta monitio ejus, qui solus novit. Variæ sunt Doctorum opiniones, quæ videri possunt apud Sanch. cit. l. 6. c. 2. d. 6. à n. 4. Sed æ. ad quæstionem, si nec per monitionem secretam, nec per adhibitionem testium, sed per solam denuntiationem juvari potest proximus, debere denuntiari Superiori, ut Patri, crimen, quo laborat proximus, quantumcunque sit occultum, & in solius peccantis damnum. Nam proximo graviter periclitanti, præsertim in negotio salutis, jure naturali tenemur subvenire, modo, quo possumus, præsertim nobis non valdè oneroso; id enim habet præceptum Christi, de quo n. 212. Hinc, si malum ejus averti potest solâ monitione secretâ intra te, & ipsum, nec adhibitionem testium fieri potest licitè; si autem hæc averteret efficaciter ejus malum nec denuntiatio fieri potest. Nam hic locum habet præceptum naturale, de faciendâ delicti denuntiatione, quanto minori damno famæ potest. Si autem neutrum juvaret, denuntiatio omnino fieri debet, ex præcepto Christi: *dic Ecclesia.* Ita D. Thom. 22. q. 33. a. 8. Sanch. cit. D. 6. n. 8. & plures alii.

Ex dictis colliges. 1. quando crimen est 236
omnino occultum, nec in damnum alterius (ubi nulla spes est emendationis obtinendæ,) nec monitionem secretam, nec testes, nec denuntiationem paternam licitè adhiberi. Sic D. Thom. cit. Sylvester. V. *correctio*, q. 7. & complures alii. Ratio est, quia tunc cessaret finis monitionis, testium, ac denuntiationis, & licet adhiberentur, frustra fierent cum damno famæ alienæ, nul-
lo

lo jure exigito in talibus circumstantiis.

237 Colliges 2. idem dicendum in casu criminis occulti, & probabilis, ubi nulla spes est emendationis, si non vergat in damnum alterius. Nam in tali casu procedendum foret solum per denuntiationem Evangelicam, seu charitativam (cum ponatur delictum occultum, nec alteri noxium,) ergo cum casus ponat non esse spem, finem hujus denuntiationis obtinendi, adhiberi non debet. Dixi autem *si non sit spes emendationis*. Nam esto forsitan sola monitione secretâ, etiam sæpius factâ, proximus non emendetur; sperari poterit, si coram uno, vel altero teste (metu ne innotescat.) & licet forsitan nec in hoc casu correctio sequatur; si tamen per Superiorem, si ei denuntietur, speretur fore medelam, v. g. subtractione occasionum, vel aliis mediis, denuntiandum erit.

238 Dubitatur 5. quibus casibus obliget præceptum correctionis fraternæ? R. 1. nec monitionem illam, nec denuntiationem esse ex præcepto debitam, ab eo, qui non est *moraliter certus de delicto proximi*; ita Th. Sanch. l. 6. Confil. c. 2. D. 1. n. 3. Quia licet fortè sit obligatio misericordiæ corporalis, etiam in casu, quo probabiliter, seu prudenter dubito, num proximus indigeat eleemosynâ corporali? ut docent aliqui; quia tamen, ejus omissione corporibus non nocetur positivè, sicut in spiritualibus, aut bonis animi nocetur proximo, si *leviter*, ac *temerè* judicetur esse in peccato: ideo, ubi per oppositam certitudinem deponi non potest hæc dubitatio, de delicto, talem, etiam occultè, monere, aut corrigere, vel denuntiare citra charitatis, & forsitan etiam justitiæ læsionem, licere non potest. Ex hoc rectè infert Sanch. cit. n. 4. non teneri ad monitionem occultam, vel correctionem, qui novit delictum proximi solum per auditum, rumore, vel signa dubia, nisi circumstantiæ, ex conditione personarum, & conjecturæ, quæ delicti commisionem faciunt valde probabilem, ut prudenti dubio locus non sit, aliud suadeant; præsertim si prudenter credi potest, ei, de ejus monitione dubitatur, gratum, ac salubre futurum, si ei, *de se talem rumorem esse*, ex sincero animo detegatur, citra periculum susurrationis.

239 R. 2. nec esse debitam ejusmodi monitionem occultam in casu, quo deficit oportunitas temporis. Sic velle hominem,

injuriâ recenti affectum, sedare, importuni temporis est. Nam juxta S. August. t. de civit. Dei c. 9. *qui correctionem differt quia tempus magis opportunum sperato fructui expectat, rectè agit*; quod tamen intellige. 1. si talis dilatio faciat spem reductionis melioris alio tempore 2. nisi malum exigeret præsens remedium, præsertim, ubi conjunctum habet periculum, *pendens in futurum*.

R. 3. ubi sunt plures, qui proximo 240 prodesse possunt ejusmodi monitione, vel correctione; eum non teneri, qui minus commodè, quàm alii, id præstare potest, qualiter contingit in eleemosyna corporali, quæ solum tunc *determinatè* obligat, cum alii, qui æque debent, ac melius possunt, deficiunt. R. 4. peccatum proximi, etiam mortale, *jam omnino præteritum*, nec *pendens in futurum*, ita scilicet, ut nec maneat in pertinacia, nec in periculo relapsus, non esse materiam necessariam correctionis fraternæ; quia cessante fine, cessat necessitas medi; cum ergo finis correctionis sit, *fratris emendatio*; ubi jam omnino emendatus est, non est necessarius. sic gloss. in c. *si peccaveris*. 2. q. 1. Sylvest. V. *denuntiatio* q. 1. & alii.

Cum autem ex dictis constet, jure naturali prohibitum esse, procedere ad denuntiationem, etiam charitativam eorum, qui non cefferunt juri famæ, si per monitionem secretam, vel inter monentem, & Reum tantum, vel si opus fuerit, adhibito uno, vel altero teste, illorum emendatio, seu correctio, sperari possit, quando crimen est occultum, & non nocet alteri, pauca dictis sequentia opportunè superaddi visum est. quare not. 1. cum finis dictæ denuntiationis Evangelicæ, seu charitivæ sit *emendatio proximi*, quæ obtinetur per ejus fraternam correptionem; per hanc intelligi quemcunque sermonem, quo quis vel monendo, vel reprehendendo, vel hortando &c. nititur proximum revocare à peccato. Hinc licet promiscuè sumatur *correptio*, & *correctio*: tamen *correctio* est finis, *correptio* autem via, seu medium ad eam, nisi velis dicere, *correctionem* esse Superioris ad subditum; *correptionem* fratris ad fratrem. Sic Filliucius to. 2. tr. 28. c. 5. n. 111.

Notandum 2. quando dicimus, ut ob. 242 *liget* præceptum correctionis fraternæ, requiri, quod proximus sit in *gravi* necessitate spirituali; intellige, *ut graviter obliget*; præter hoc etiam intelligitur talis necessitas,

qua tuam requirit actionem, ut si non esset alius, qui commodè id præstaret; nec videretur differenda occasio. Sic Filliucius cit. n. 116. cum Navarr. c. 24. n. 12.

243 Not. 3. cum diximus, requiri cognitionem *certam* de proximi delicto, ad hoc, ut præceptum obliget ad ejus correptionem, debere intelligi 1. certam *moraliter* in his, qui non sunt Superiores. Ut autem Superior possit, & vi officii debeat (cum debita tamen cautela famæ) inquirere delicta proximi, videtur sufficere cognitio probabilis, imò ut putat Filliucius c. 7. n. 132. dubia saltem positivè, seu prudens ratio suadens necessitatem talis actûs.

244 Not. 4. dictam obligationem debere intelligi sub *conditione* sic, ut non habeat locum, si majus malum timeretur, quàm sit bonum, quod per eam speretur. Filliuc. n. 136. si petas, an liceat differre correptionem eâ intentione, ut proximus, commissione multorum peccatorum, ferventiùs respiscat? affirmat Filliucius n. 139. si non sit spes, aliter veræ emendationis; sic enim solùm permittimus, ut proximus (qui aliunde non surgeret) non resurgat; quod non est peccatum.

245 Not. 5. tres communiter casus (præter ea, quæ diximus in præmissis) assignari, in quibus, *sciens delictum proximi*, non tenetur ordinem fraternæ correctionis denuntiationi præmittere. 1. quando peccatum est publicum; sic enim amissâ jam est fama; ordo autem præscribitur, *ne fiat jactura famæ*. 2. quando peccatum vergit in damnum communitatis, periculum est in mora, & spes non est, malum impediri posse privatâ monitione. Hic enim prævalet bonum commune. 3. quando peccatum, licet occultum, vergit in majus malum alicujus tertii; vel aliquorum, ac sic jactura famæ qualiscunq; proximi apud Superiorem; ut si quis alteri machinaretur mortem (intelligè nisi possit impediri secretâ monitione:) tunc enim famæ læsoris præponenda est vita lædendi. Sic Valentia, & alii cum Filliucio loco cit. n. 149.

246 Not. 6. cum dixerimus in correctione proximi tres esse gradus; primum situm in monitione secreta; secundum in inductione testium: tertium in manifestatione criminis ad Superiorem: quari posse, an quando venit ad hunc tertium gradum, hæc manifestatio faciendâ sit Superiori, *ut Patri*, vel *ut Judici*? R. tunc faciendam ut Judici,

quando id exigit commune bonum in circumstantiis, in quibus major ejus ratio habenda est, quàm privati, supposito, quòd non possit idem finis obtineri per denuntiationem paternam. Nam si possit per hanc, ista præferenda foret denuntiationi judiciali; cum correctio fieri debeat, quanto potest minore damno famæ. Hinc etiam ex notitia, quam Superior accepit, *ut Pater*, non potest denuntiatum punire *juridicè*, sed *paternè*.

Si quæras, quando liceat Prælato viâ judiciali procedere, adversus subditum denuntiatum, supposito, quòd crimen probari possit juridicè per duos, vel tres testes, aut super eo judicialiter inquire? Prima sententia est Soti apud Filliuc. n. 163. negantis, posse per Prælatum puniri subditum *pœnis juris*, si fraternè denuntiatus, proponat se corrigere; secus si sit incorrigibilis. Secunda est Cajetani ibidem affirmantis; licere illum punire pœnis juris, si spes sit fructûs. Tertia & probabilior, est Bannez ibidem, quam exponit per duo capita. Primum est, quòd, quando licet procedere viâ judiciali propter exemplum aliorum, & bonum commune non interveniente correptione fraternâ, liceat etiam eâ interveniente. Nam charitas non præjudicat justitiæ; ergo si actio justitiæ (scilicet processus judicialis) est licita non interveniente actione charitatis, etiam erit licita eâ interveniente. *Secundum* caput est, quòd in duobus casibus id, quod in priori dictum est, non modò sit licitum, sed etiam debitum. Ex his primum est, quando oportet crimen juridicè denuntiare, aut de illo inquire. Secundus est, cum spes foret obtinendi emendationem per processum judicialem. Tunc enim charitas justitiæ imperat ejusmodi processum judicialem, cum spes est, per eum obtinendi emendationem. Hanc tertiam sententiam etiam Filliac. cit. n. 164. judicat probabilior.

Dubitatur. 6. quid dicendum de denuntiatione judiciali? Ante responsonem advertendum, denuntiationem *judicialem* dici, quæ sit Superiori, *ut Judici*; si fiat ab officialibus, ad hoc auctoritate publicâ constitutis, & extra ea Judex contra denuntiatum procedat, crimine deducto ad Judicium, est denuntiatio *judicialis publica*, diciturque *generalis*; si autem ad denuntiationem *privati*, erit *specialis*. Utraque dividitur in *criminalem*, si fiat ex fine vindictæ publicæ,

publicæ, ac ad punitionem aliis in exemplum; & civilem, si solum tendat ad præstandam parti læsæ satisfactionem. V. Azor p. 3. l. 13. c. 21. Layman l. 3. tr. 6. p. 2. c. 4. &c. quibus positis:

249 **Re. 1.** quando quis denuntiatur denuntiatione publicâ, posse judicem in foro seculari procedere ex officio contra denuntiatum ab officialibus ad hoc auctoritate publica deputatis. L. Ea. 7. C. de accusat. Hoc extendit Clarus q. 7. n. 2. de consuetudine ad ejusmodi denuntiationem, etiam factam à privato, ex fine sui interesse, quando agere, vel accusare non potest: jure autem Canonico Judicem Ecclesiasticum solum in *certis casibus* admittere posse denuntiationem judicialem. Casus autem prædicti sunt 1. si Clerici, vel Regulares conquerantur de injustis oppressionibus suorum Prælatorum 2. si Laicus denuntietur de crimine pertinente ad Judicem Ecclesiasticum, ut est hæresis, simonia &c. 3. ob defectum ministratæ justitiæ in foro seculari, vel quia in eo foro crimen non auditur; vel quia Judex Laicus est negligens; vel quia potestas judiciaria vacat; vel quia in eo foro non datur actio, aut repetitio, v. g. ex pacto nudo. 4. ratione pacis violatæ, vel juramenti non servatæ à Laicis, arg. c. *novit*. 13. de Judiciis. 5. si persona, quæ denuntiationem proponit, sit miserabilis. 6. si causa sit spiritualis, & Ecclesiastica, vel ei annexa, ut si agitur de matrimonio contrahendo, vel dissolvendo, vel de Jure Patronatûs &c. sic Azor loco cit.

250 **Re. 2.** in foro seculari non prærequiri secretam monitionem denuntiandi judicialiter, sive hæc denuntiatio sit publica, sive privata. Abbas in cit. c. *novit*. 48. de Judic. Jure autem canonico, ad minimum prærequiri binam admonitionem privatam ante judicialem denuntiationem specialem. c. *si quis* 2. h. t. ibi: *postquam ipse ab eis charitative conventus fuerit*; quod procedit saltem, si sit privata. Quid autem observandum in judiciali denuntiatione Episcoporum, traditur in Trid. Sess. 13. de Reform. c. 6.

251 Dices in cit. c. 2. non agi de *denuntiatione*, sed *accusatione*, ut patet ex textu ibi: *si quis ab illis accusatoribus*, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus; sed in accusatione nulla prærequiritur monitio *charitativa* per c. *Licet*, & c. *Veniens*, h. t. *admonitio* enim solum requiritur ad *denuntiationem evangelicam*, quæ ad poenitentiam, & emendatio-

nem dirigitur, juxta c. *novit* 13. de Judic. & c. *qualiter* 24. eod. ibi: *denuntiationem charitativa monitio*; cum econtra in accusatione ad vindictam publicam agatur, à qua Reus per poenitentiam & emendationem non liberetur, ut habetur L. *Qui ea*, 67. §. *nemo*. ff. de furt. ergo ex cit. c. 2. non rectè probatur necessaria monitio ante inquisitionem Judicialem, etiam privatam.

Quidam dicunt Pontificem in cit. c. 2. 252 agere de accusatione, per quam Episcopus impetebatur, qui accusari non potest, nisi præmissâ monitione, ut vult Abbas in c. *Licet*. 14. & c. *Veniens*. 15. h. t. n. penult. Alii dicunt accusationem in hoc textu accipi pro denuntiatione; sic gloss. in cit. c. 2. & c. *Licet Heli*. hanc tamen expositionem rejicit Gonzalez in cit. c. 2. n. 4. tum quod expressè repugnet ve bis textus; tum quia ea verba (*causam emendet, & eam corrigere noluerit*) satis ostendunt Pontificem agere de accusatione, per quam Episcopus impetebatur, *quia damnum datum accusatori non emendabat, partique læsæ non satisfacerebat*: & ideo docet, textum procedere de *accusatione civili*, factâ à subditis Episcopi ad satisfaciendum pro injuria privatis data, ut innuunt verba supr. allata, ubi autem per accusationem civiliter proceditur, necessarium esse, ut præcedat monitio, seu interpellatio extrajudicialis. a. q. 7. c. *sicut*. 46. Verùm, rectius videretur communis expositio, dicentium *accusationem* in textu sumi pro *denuntiatione*, quæ tendit ad emendationem denuntiati, quâ obtentâ satisfiat subditis. Textus enim (per verba *causam emendet*) non loquitur de injuria, seu damno dato subditis *in ipsorum bonis*, ex quibus vult Gonzalez probari accusationem, prout contradistinctam à denuntiatione; sed solum de accusatione latè sumpta.

Re. 3. non requiri, quod denuntians 253 etiam judicialiter, se inscribat ad pœnationis subeundam, per c. *super his*. 16. h. t. ibi: *quando crimen in modum denuntiationis opponitur, ad denuntiationem, non est inscriptio necessaria*. Licet autem prærequirat legitimam admonitionem, quia *ad correctionem est denuntiatio*, ut constat ex dictis; aliæ tamen juris solemnitates, quæ requiruntur in libello accusatorio, etiam in denuntiatione judiciali servandæ sunt, juxta Jul. Clar. §. fin. q. 7. n. 11.

Re. 4. judicialem denuntiationem fieri 254 posse

posse per Procuratorem, ex c. *Cum dilectus*. 20. h. t. & Abbat. ibidem n. 2. ibi: *quorum nomine sunt ejusmodi excessus nuntiati de Episcopo*, id, quod etiam procedit, licet denuntiatio sit de crimine, si non sit criminalis quæstio, prout constat ex c. *super his*. 16. h. t. ibi: *licet enim sit de crimine, non est tamen quæstio criminalis. Unde per Procuratorem potest ritè tractari*. Not. autem, cum quandoque contingat, quòd Judex, vel Prælatus, verbo, vel edicto *præcipiat* denuntiationem fieri, diversam esse rationem obligationis ad denuntiandum in hoc casu, ac ubi *non præcipit*; nam in isto casu est obligatio solum *charitatis*; in illo autem etiam *justitiæ*. De obligatione charitatis ad denuntiandum, jam in præmissis actum est; nunc de illa, quæ est ad mandatum Judicis & justitiæ; Unde

255 Dubitatur 7. an delictum proximi occultum denuntiari debeat ad mandatum, seu edictum Judicis? *Re.* Cum statim in principio hujus quæstionis occurrat dubium, an ejusmodi denuntiationem, ex edicto Judicis debitam, præcedere debeat secreta monitio? distinguendum esse inter crimina denuntianda, an delictum illud sit occultum? vel non? an *occultum*, & *improbabile*? an *occultum*, sed *probabile*? nimirum per duos, vel tres testes? Quid dicendum, quando crimen est omnino occultum, & improbable, ac nulli nisi peccanti nocens? constat ex n. 235. si occultum, sed probabile? à n. 229. quid si cedat in damnum Republicæ, ex n. 228. si autem cedat in damnum privati, ex n. 236.

256 Quæstio nunc est 1. an quando peccatum omnino secretum, nec alteri nocens pendet in futurum, ubi non est spes emendationis per monitionem secretam, sit denuntiandum ad Judicis mandatum? *Re.* esse denuntiandum, sed solum ut Patri. Sic Navarra l. 2. de restit. c. 4. n. 221. & alii cum Sanch. l. 6. consil. c. 2. D. 14. n. 5. Prob. nam eam solum denuntiationem quis in tali casu facere tenetur, quam in re exigit mandatum; sed eo casu, quo Titius solus scit delictum proximi, & probare non potest, mandatum non exigit, ut Titius illud *juridicè*, seu ut Judici, *denuntiet*, nimirum *cum obligatione probandi*; nam id, ut ponit casus non potest, cum omni probatione careat; ergo solum exigit, ut denuntiet *paternè*, seu, ut Patri.

257 Si dicas, in eo casu non exigi per edi-

ctum, seu mandatum, ut, qui scit delictum illud occultum, ac improbable, denuntiet *juridicè*, nimirum cum obligatione probandi, sed tantum, ut de illo deponat tanquam testis; ergo in tali casu tenetur *paternè* edicto quoad hunc effectum. Sic Armilla V. *Correctio*. n. 7. & V. *Denuntiatio*. n. 2. & c. *Re.* vel eo casu supponitur Judex *habere* sufficientia indicia, quæ æquivalent femiplenæ probationi, vel caret? si caret, probabilius est, non teneri dato casu ad *testificandum*, seu deponendum *judicialiter* de tali crimine, qui solus novit, si non sit officialis ad ejusmodi actum autoritate publicâ constitutus. Nam ad hoc *non tenetur ex officio*, ut ponit casus; *non ex charitate*; nam huic satisficit denuntiando *paternè*: *non ad avertendum damnum tertii*, quia contrarium supponitur in casu; si habet? jam delictum non est improbable contra casum.

Ex hoc colliges, quòd *non denuntians* 258 delictum in dato casu, non incurrat poenam, v. g. excommunicationem, in edicto latam, contra non denuntiantes, si omittat in dicto casu denuntiationem. Quia poena, *non denuntiantibus*, in edicto imposta, supponit omissionem denuntiationis *juridicæ*, nam (ut rectè observat Sanch. cit. l. 6. Consil. c. 2. D. 14. n. 10.) Judex sive Ecclesiasticus, sive secularis, *jubens per edicta*, intendit *juridicam* notitiam delictorum; cum ergo is, qui solus novit delictum proximi omnino occultum, & improbable, talem illi notitiam præstare non possit, ut jam ostensum est: non committit delictum in edicto *poenali* contra transgressores latum. Et ideo indefinite docet Navarra in summa c. 25. n. 46. neminem teneri denuntiare *ad edicta*, qui probare non potest; quod intellige ex lege *justitiæ*, & *vis edicti*; factis est ex lege *charitatis*, sed eo tantum casu, quo teneretur eadem, etiam secluso edicto.

Quæstio est 2. quid dicendum, quando 259 delictum est publicum? *Re.* si Prælatus, vel Judex vel particulariter, vel generaliter præcipiat denuntiare delicta publica, quæ scilicet notoria sunt, & famosa, omnino esse denuntianda, etiam si non sint in damnum aliorum. Nam tali casu læditur respublica, cui Judex vel Prælatus ex officio consulere tenetur; consequenter tali casu legitime præcipit ejusmodi criminum denuntiationem *judicialem*; ut per *viam accusationis* procedatur contra Reum. sic Armilla. V.

Cor-

Correctio. n. 7. & V. Denuntiatio. n. 2. alii- que.

260 Ex dictis colliges 1. quando peccatum, jam emendatum, non fuit publicum, nec habet effectum pendentem, non esse judicialiter denuntiandum ex obligatione etiam ad edicta. Sic Navarra l. 2. de restit. c. 4. n. 116. Nam in ejusmodi edictis, præcipientibus denuntiationem delictorum, finis est peccatoris emendatio, vel satisfactio publica: in dato autem casu utrumque cessat. Nam *emendatio* jam prius posita est, ut ponit casus; & *satisfactio publica* solum debetur ex delicto publico, quod non est in præfenti: ergo.

261 Colliges 2. in his quæstionibus necessario distinguendum esse inter *viam accusationis*, vel *denuntiationis judicialis*, & *inquisitionis criminalis*; nam licet ad *accusandum*, vel *denuntiandum* crimen, sufficiat notitia criminis, ut probari possit per duos, vel tres testes; non tamen sufficit ad *inquirendum* criminaliter contra determinatam personam, ut constat ex n. 108. Et ideo si quis certus foret, Judicem processurum, *viam inquisitionis specialis* contra crimen denuntiatum, ut Patri, non teneretur quis, etiam ad edictum, denuntiare. Nam ubi Judici non licet per inquisitionem procedere; nec licet ad hunc finem delicti denuntiationem præcipere; at non præcedente infamiâ, non licet Judici per viam inquisitionis specialis procedere, ut supra ostensum est; ergo.

262 Colliges 3. cum dicimus, ad licitam denuntiationem requiri in denuntiante *notitiam criminis*, saltem moraliter certam, sufficere certitudinem habitam non tantum *ex visu*, sed etiam *ex auditu* fide dignorum, qui crimen certificaverunt. Nam notitia ex auditu potest facere fidem; eamque certam, quando ducit originem à fide dignis. Et ideo etiam in opinionum contrarietate circa quæstionem aliquam dubiam, v. g. *an super certo casu detur, vel non detur lex prohibens*, magnam vim habet *authoritas*, hoc est, sapientia, & veracitas stantium pro una parte determinata. Nam, qui scit Virum aliquem in rebus rectè cognoscendis apprime studiosum, & in judicio ferendo, non modò non præcipitem, sed perquam consideratum, & cautum; nec aliter, quam sentiat in animo, externè sensa sua manifestantem, non temerè, sed prudenter agit, in re incerta fidem illi adhibendo pro ea parte, pro qua scit stare iudicium ejus,

Tom. V.

quamdiu pars opposita, & stans in contrarium, manet incerta.

De *authoritate* sic accepta agit Pereyra 263 in Elucidario sermonis Theologici, Canonici, & Civilis. l. 1. elucidat. 5. n. 91. dicens: multum confert ad opinionis probabilitatem *authoritas*; quæ licet apud Canonistas quandoque non differat à jurisdictione c. *In literis*, de Offic. delegati; & interdum sit *authorizabilis consensus*, qui competit ex officio publico, vel ex legitima administratione, sicut sunt Tutores, & Curatores; in sua tamen significatione extenditur etiam ad venerationem, eminentiam, seu dignitatem, quam sequimur, & cui cedere solemus. Ex hoc enim fit eorum sententiis nos cedere, qui eminere communiter æstimantur in aliqua sententia, propter eorum in ea linea peritiam, & rectitudinem in iudicando, & asserendo.

Colliges 4. qui prudenter credit, pro- 264 pter suam denuntiationem Judicem plus debito commovendum contra Reum, non teneri eo casu ad denuntiationem. Nam, ubi finis justitiæ exceditur à Judice cum damno tertii, non obligatur quis ad actionem, unde creditur nasciturus ejusmodi excessus utpote illicitus, & ideo etiam, quando certum est, quòd Prælatus, vel Judex etiam denuntiato crimine, non faciet justitiam, nec adhibebit remedium, cessat obligatio denuntiandi; tum, quia cessat ejus finis; tum quia ad opus inuile non datur obligatio. Ita Sylvest. V. *Correctio. q. 10.*

Ad extremum not. inter eum, qui re- 265 spondet ad edicta *ut restis*, ac eum, qui *ut denunciator judicialis*, differentiam esse; nam hic tenetur probare; & si in probatione deficiat, subijcitur pena, respondens autem ut testis non tenetur probare, intellige, quando deponit, ut officialis publicus, ut notat Sanch. l. 6. consil. c. 2. D. 14. n. 6. Et colligitur ex c. *Plerumque. n. q. 7.* ibi: *plerumque boni viri propterea sufferunt aliena peccata, & tacent; quia sæpe deferuntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipsi sciunt, Judicibus probare non possunt. c. si tantum. 6. q. 2. ibi: Episcopus non proferat, quod probare non potest. & c. si sacerdos*, de offic. ordinar. ibi: si sacerdos sciat pro certo, aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit, & emendare noluerit, *nisi iudicario ordine quis probare possit*, non debet eum arguere *nominatim*, sed indeterminatè.